GẮN LIÊM CHÍNH NGHIÊN CỨU VỚI DỮ LIỆU MỞ TRONG CƠ CHẾ TÀI TRỢ KHOA HỌC: KINH NGHIỆM QUỐC TẾ VÀ HÀM Ý CHÍNH SÁCH CHO VIỆT NAM

Hồ Mạnh Tùng | Viện Triết học, Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam

THÔNG ĐIỆP CHÍNH

Gắn yêu cầu dữ liệu với nguồn lực thực hiện

Rõ trách nhiệm	Xác định sản phẩm dữ liệu, chủ thể chịu trách nhiệm và thời điểm chia sẻ
Đủ nguồn lực	Bố trí kinh phí quản trị dữ liệu, kho lưu trữ và nhân lực hỗ trợ
Có lộ trình	Thí điểm ở nhóm đề tài phù hợp; đánh giá độc lập rồi mới mở rộng

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.3–7.4

NGUYÊN TẮC

Chia sẻ dữ liệu gắn với bảo vệ quyền hợp pháp

Liêm chính	Nghiên cứu trung thực, có trách nhiệm; công khai dữ liệu không mặc nhiên bảo đảm kết quả đúng
Khả năng tái sử dụng	Dữ liệu có mô tả, định danh và điều kiện sử dụng rõ ràng; không chỉ cung cấp tệp
Giới hạn chia sẻ	Bảo vệ dữ liệu cá nhân, sở hữu trí tuệ và an ninh; giải trình lý do hạn chế

Note: Các khái niệm được diễn giải ngắn gọn từ bài viết.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §2

NGUYÊN TẮC

Vận dụng nguyên lý, không sao chép mô hình

NIH · Viện Y tế Quốc gia Hoa Kỳ	Kế hoạch dữ liệu gắn với điều kiện tài trợ và kinh phí thực hiện
Horizon Europe Liên minh châu Âu	Đánh giá chất lượng phương án chia sẻ, không chỉ ghi nhận cam kết
UKRI · Anh	Cơ quan Nghiên cứu và Đổi mới sáng tạo Anh: hướng dẫn và dịch vụ theo ngành

Note: Đối chiếu quốc tế theo bài viết, không xếp hạng hiệu quả các mô hình.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §4

Xác định trách nhiệm từ khâu xét tài trợ

01

HỒ SƠ

Xác định dữ liệu, quyền, trách nhiệm

02

HỢP ĐỒNG

Xác định sản phẩm, kinh phí, mốc nộp

03

THỰC HIỆN

Cập nhật kế hoạch, hỗ trợ khắc phục

04

NGHIỆM THU

Kiểm tra dữ liệu, khả năng truy cập

Sau khi kết thúc: duy trì lưu trữ và đầu mối xử lý yêu cầu truy cập

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.3–7.4

CÔNG CỤ QUẢN LÝ

Kế hoạch dữ liệu cần làm rõ sáu nội dung

Loại hình dữ liệu

Dữ liệu tạo mới hoặc sử dụng lại

Chủ thể phụ trách

Chỉ định người phụ trách

Quyền và đồng thuận

Căn cứ sử dụng và chia sẻ

Nơi lưu trữ

Kho lưu trữ phù hợp

Thời điểm chia sẻ

Thời điểm và cách truy cập

Nguồn lực thực hiện

Chi phí và hỗ trợ cần thiết

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.3

Bảo đảm kinh phí cho quản trị dữ liệu

Tạo lập dữ liệu	Thu thập và thực hiện nghiên cứu
Quản trị dữ liệu	Làm sạch, khử định danh, mô tả và bảo quản
Công bố kết quả	Xuất bản và truyền thông khoa học

Dự toán theo khối lượng công việc, không áp tỷ lệ chung cho mọi ngành
Kiểm soát thời điểm phát sinh chi phí, tránh tính trùng

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.3

Gắn hạ tầng chung với ghi nhận đóng góp

HẠ TẦNG DÙNG CHUNG

Kiểm kê, liên kết kho hiện có trước khi đầu tư xây mới

Bảo đảm kinh phí duy trì và nhân lực hỗ trợ

Chuẩn hóa mô tả, định danh và khả năng chuyển dữ liệu giữa các kho

GHI NHẬN ĐÓNG GÓP

Đánh giá giá trị của bộ dữ liệu và phần mềm

Ghi nhận công việc chuẩn hóa và bảo quản

Không ghi nhận máy móc theo số tệp hoặc lượt tải

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §3.2–3.3; §7.3–7.4

Minh bạch theo vai trò AI và loại công bố

TRÍ TUỆ NHÂN TẠO (AI)

AI chỉ hỗ trợ ngôn ngữ: không mặc định yêu cầu công khai toàn bộ hội thoại

AI tạo mã, phân loại hoặc sinh dữ liệu: lưu hồ sơ cần kiểm chứng và cách kiểm tra của con người

BẢN TIỀN ẤN PHẨM

Preprint là bản thảo công bố sớm, có thể chưa qua phản biện

Ghi rõ trạng thái, phiên bản; không mặc nhiên xếp ngang bài đã qua phản biện

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §6

Xử lý thiếu sót và nghi vấn theo đúng tính chất

Hạn chế kỹ năng	Hướng dẫn khắc phục và kiểm tra lại
Chậm trễ có căn cứ	Xem xét giải trình và cập nhật kế hoạch
Không tuân thủ	Yêu cầu khắc phục, theo dõi có thời hạn
Nghi vấn gian lận	Nghi ngụy tạo, che giấu: xác minh trên cơ sở chứng cứ, bảo đảm quyền giải trình

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.4

Đánh giá thực chất, không chỉ đếm sản phẩm

Chất lượng mô tả	Bảo đảm người sử dụng hiểu biến số và cách thu thập
Khả năng kiểm chứng	Có thể chạy lại phần phân tích phù hợp
Hiệu quả truy cập	Yêu cầu được xử lý theo thời hạn công bố
Giá trị tái sử dụng	Theo dõi cách dữ liệu được sử dụng
Khả năng duy trì	Đánh giá tổng chi phí vận hành lâu dài

Note: Đề xuất thí điểm trong bài viết, không phải quy định hiện hành.
Source: Bài viết của Hồ Mạnh Tùng, §7.4

LỘ TRÌNH ĐỀ XUẤT

Thí điểm và đánh giá trước khi mở rộng

BA GIAI ĐOẠN THỰC HIỆN

01	Chuẩn bị mẫu kế hoạch, kho và cán bộ hỗ trợ	Quỹ + đơn vị chủ trì	Trước thí điểm
02	Thí điểm dữ liệu ít nhạy cảm và truy cập có kiểm soát	Nhóm đề tài	Trong thí điểm
03	Đánh giá độc lập làm căn cứ quyết định mở rộng	Quỹ + bên đánh giá	Sau thí điểm

Chủ thể và mốc theo giai đoạn là gợi ý triển khai; chưa ấn định lịch hoặc quy mô